

Judaica Bulletin

Mededelingenblad van de Stichting Judaica Zwolle
Postbus 194, 8000 AD Zwolle
Verschijnt viermaal per jaar - Oplage 200 exempl.

Jaargang 4, Nr. 2 / Tisjri 5751 - September 1990

Postgiro 259272 - Abonnementsprijs f 12,-

ALEF-BEET

Over de eerste twee letters van het Hebreeuwse alfabet

Aad Vos, Middelburg
Dick Broeren, Coevorden

INLEIDING

Uit de Griekse mythologie kennen wij het verhaal van Kadmos. Kadmos zou het alfabet in Phoenicië hebben ontdekt en meegebracht hebben naar Griekenland. De naam Kadmos verraadt nog iets van de oorsprong van het alfabet. Kadmos hangt samen met het Hebreeuwse woord Kedem, dat 'oosten' of 'vroeger' betekent. Het is dus duidelijk dat ons alfabet ergens vroeger in het Midden-Oosten is ontstaan.

In ons alfabet, dat direkt is afgeleid van het Griekse en Latijnse alfabet hebben de letters geen bijzondere betekenis meer en ontgaat ons de symboliek van deze letters. De symboliek van de Hebreeuwse letters is door Kadmos niet meegenomen naar het Westen.

Oud-hebreeuws schrift	Aramees kwadraatschrift	Namen van de letters
א	א	alef
ב	ב	beet
ג	ג	gimel
ד	ד	dalet
ה	ה	hee
ו	ו	wav
ז	ז	zajin
ח	ח	cheet
ט	ט	teet
י	י	jod
כ	כ	kaf
ל	ל	lamed
מ	מ	meem
נ	נ	noen
ס	ס	samech
ע	ע	ajin
פ	פ	pee
צ	צ	tsadee
ק	ק	kof
ר	ר	reesj
ש	ש	sin
ת	ת	sjin
י	י	tav

Het Hebreeuwse alfabet: links het Oudhebreeuwse schrift uit de periode van de eerste tempel, midden het Aramese kwadraatschrift uit de tijd na de Babylonische Ballingschap.

Maar de symboliek en de boodschap die de letters in het Hebreeuws hebben, zijn gelukkig wel bewaard gebleven in de Joodse traditie. Zo worden nog steeds kunstenaar geïnspireerd door de schoonheid en de verborgen betekenis van het Hebreeuwse alfabet.

Wie kennis maakt met het Hebreeuwse alfabet zal wellicht worden geboeid door de vreemde, mysterieuze vormen zonder te beseffen welke wereld achter deze letters schuilgaat. Een verhaal:

Voordat de Torah en de wereld werden geschapen verdrongen de letters van het alfabet zich rondom de Schepper om voor zichzelf de eerste plaats in de Torah op te eisen. Immers, de wereld zou geschapen worden met behulp van en door middel van de Torah. Als eerste verscheen de Taw, de letter met de hoogste getalswaarde, voor de Troon van de Eeuwige en bepleitte op grond van zijn hoge waarde de eerste plaats in de Torah. De Schepper vond dit argument niet sterk genoeg en de Torah begint dan ook niet met een Taw. Vervolgens verschenen de Sjin, de Reesj en zo alle letters in de rangorde van hun plaats in het alfabet. Toen de Beet als argument naar voren bracht dat het woord 'beracha' (d.i. 'zegenspreuk') met een Beet begint, had de Beet het pleit gewonnen. De Torah begint namelijk met het woord 'beresjiet' (d.i. 'in den beginne'). De Alef, de eerste letter en de letter met de laagste getalswaarde, één, was stil. Zei de Schepper: 'Waarom ben je zo stil, Alef?' Zei de Alef: 'Ik ben de zwakste, mijn waarde is slechts één. Antwoordde de Schepper: Jij staat aan het hoofd van het Alef-Beet als een koning. Ik ben één, de Torah is één en jij bent één. Met jou zal Ik de Tien Woorden beginnen waarmee Ik op de Sinaj Mij aan Israël zal openbaren. Daarom beginnen de Tien Woorden met de Alef: 'Anochi Hasjeem' (d.i. 'Ik ben de Eeuwige').

Het Hebreeuwse alfabet is de sleutel tot de Torah. Zonder kennis van deze letters blijft de Torah slechts een boek dat verhalen bevat, een boek dat kennelijk een boodschap wil overbrengen. Zoals zoveel boeken verhalen bevatten en zoals zoveel boeken een boodschap willen overbrengen. Kenmerkend voor dit alfabet is, dat de letters zelf al een verhaal vertellen, zoals blijkt uit het boven vertelde verhaal, en dat de letters zelf al een boodschap overbrengen. Dit is ook het geval met de woorden die door de letters gevormd worden.

Wij hopen u de gelegenheid te bieden enig inzicht te krijgen in de symboliek van het Hebreeuws en in de wereld die verborgen ligt in de letters en de woorden van deze 'Lasjon Hakodesj', dat is de 'Heilige Taal'. Enkele voorbeelden van deze manier van omgaan met de letters en de woorden van de Torah willen we u hier geven.

Nadat Adam van de verboden vrucht heeft gegeten, roept God hem, waarbij Hij natuurlijk naar de bekende weg vraagt, want Hij weet wel waar Adam is. De rabbijnen zeggen dan ook dat God Adam roept om een gesprek met hem te beginnen. Adam wordt geroepen met het woord 'ajecha', d.i. 'waar ben jij?'. Dit 'ajecha' hoort gespeld te worden met een Alef-Jod-Kaf (deze laatste letter in de vorm van een zogenaamde sluit-Kaf, d.i. een Kaf zoals geschreven aan het eind van een woord). Hier in Gen. 2 staat het woord 'ajecha' gespeld met een Alef-Jod-Kaf-Hee. Deze twee schrijfwijzen **kunnen** gelezen worden op dezelfde wijze, maar men kan de schrijfwijze uit Gen. 2 ook lezen als 'eecha'. En 'Eecha' is de naam van de Klaagliederen van Jeremia en zou men ook kunnen vertalen met 'ach'.

Een ander voorbeeld vinden we bij de overgang van Gen. 1 naar Gen. 2. In het scheppingsverhaal worden de scheppingsdagen vermeld zonder het lidwoord. Zo staat er 'dag één', 'dag twee' tot en met 'dag vijf'. Zonder lidwoord. Bij de zesde dag staat echter het lidwoord wel

vermeld: `de zesde dag'. In het Hebreeuws luiden de laatste woorden van hoofdstuk 1 dan ook `Jom **H**asjiesjie' en niet, zoals je zou verwachten, `Jom Sjiesjie'. De eerste woorden van hoofdstuk 2 luiden `Wajchoeloe **H**asjamajim' d.i. `voltooid waren de hemelen'. De beginletters van deze vier woorden - de laatste twee van hoofdstuk 1 en de eerste twee van hoofdstuk 2 -, vormen dan de onuitsprekelijke Naam van God: **J-H-W-H**. Als het lidwoord **niet** gebruikt zou zijn, zou er gestaan hebben J-Sj-W-H. Dit éne lidwoord geeft de tekst een extra dimensie. De Naam vormt de overgang tussen de zes scheppingsdagen en **de** dag, de sjabbat, tussen de voltooiing van hemel en aarde enerzijds en het uitroepen van de sjabbat anderzijds.

De Gaon (d.i. `grote leraar', `eminentie') van Wilna (1720-1797) wees op een ander voorbeeld van lettersymboliek. In de hele Torah vinden we nergens de letter Gimmel gevolgd door de Teet. Zelfs komt het in de Torah niet voor dat een woord dat op een Gimmel eindigt, gevolgd wordt door een woord dat met een Teet begint. Het woord Geet, geschreven G-T, d.i. `chtscheidingscontract', komt in de Torah niet voor! Hoewel de echtscheiding volgens de Halacha (het volgen van de Joodse leefregels) wel mogelijk is, behoort echtscheiding kennelijk niet tot de wereld van de Torah.

Een andere overlevering zegt dat de letters van het alfabet het eerst werden geschapen. Want de eerste tekst van de Torah luidt: `In den beginne schiep God ...', en dan volgt wàt God schiep, namelijk hemel en aarde. Maar het eerste woord dat in het Hebreeuws volgt na de woorden `In den beginne schiep God' is het woordje ET, gespeld Alef-Taw. Dit zijn de eerste en de laatste letter van het Hebreeuwse alfabet. In de grammatica van het Bijbels Hebreeuws geeft het woordje ET aan, dat nu het grammaticale voorwerp van de zin volgt. Maar Rabbi Dow Baer, de Maggid van Mezritz schrijft: Gods eerste daad was het scheppen van de letters Alef tot en met Taw, het Hebreeuwse Alfabet. Dit alfabet nu vormt het ruwe materiaal van de Schepping.

1. ALEF

De Alef is een heel bijzondere letter. De Alef is de eerste letter van het Hebreeuwse alfabet en staat aan het hoofd van alle andere letters. In de symboliek van het Hebreeuwse alfabet staat de Alef voor het Goddelijke, de Alef symboliseert de Naam van God. De Alef zelf wordt niet uitgesproken. Het is meer de aanduiding van een ademhaling, van spiritualiteit. De eigenlijke Naam van God wordt ook niet (meer) uitgesproken, niet meer hoorbaar gemaakt. Het herinnert aan het feit dat volgens 1 Kon. 6:7 bij de bouw van de Tempel van Salomo het geluid van gereedschappen niet werd gehoord.

a. *De Naam*

Volgens de Joodse traditie kan God met vele namen worden aangeduid. Met die namen wil men een bepaalde eigenschap, een bepaald aspekt van God aanduiden. Voorbeelden van deze namen zijn er vele en deze namen kunnen en mogen wèl uitgesproken worden. Voorbeelden zoals Elohiem (God) en Sjaddaj (Almachtige). Anders is het met de eigenlijke naam van God, die een persoonlijke, allesomvattende naam is. Deze naam wordt wel 'vertaald' met 'Eeuwige' of 'Here', of met het Hebreeuwse woord 'Hasjeem', d.w.z. 'de Naam'. Deze eigenlijke naam van God wordt sinds de verwoesting van de Tempel niet meer uitgesproken. Ja, zelfs het zonder noodzaak schrijven van deze naam wordt vermeden. Dan wordt deze naam wel weergegeven (1) door tweemaal de letter Jod, (2) door de letter Hee als afkorting van Hasjeem, maar ook wel (3) door middel van de letter Dalet. Het woord 'Alef' betekent 'ossekop'. In het schrift uit de eerste tempelperiode leek de Alef ook op een - zij het op zijn kant liggende - ossekop. Maar het woord 'Alef' wordt ook wel in verband gebracht met het woord 'Aloef', dat in Genesis 36 voorkomt en daar vertaald wordt met 'vorst'.

b. *Vorm en structuur van de Alef*

De Alef is een 'evenwichtige' letter. Hij is samengesteld uit drie andere letters. Het duidelijkst blijkt dit uit het met de hand geschreven Hebreeuws, het Hebreeuws waarin de Torah-rol, de Tefillien en de Mezoza zijn geschreven. Rechtsboven en linksonder zien we dan een Jod (getalswaarde 10) en daartussen als diagonaal een Waw (getalswaarde 6). De gezamenlijke getalswaarde van deze drie letters is zes en twintig. Nu is de getalswaarde van de eigenlijke naam van God, de Naam, eveneens zes en twintig. Wat leert dit ons? De Alef, de letter met de getalswaarde één, draagt in zich de getalswaarde zes en twintig. Zo staat ook getalsmatig de Alef symbool voor de Naam. Duidelijker wordt dit misschien nog aan de hand van enkele voorbeelden. Zo wordt het Hebreeuwse woord 'EMeTH' (d.i. waarheid of trouw) met drie letters, de Alef, de Mem en de Taw geschreven. Het begrip 'emeth' wordt in gebeden, psalmen en beracha's (zegenspreuken) ook wel in verband gebracht met God. Het is een van de goddelijke eigenschappen en soms zelf een 'benaming' van God. Wordt nu de (stomme) Alef uit dit woord weggelaten, dan resteert het woord 'MeTH', d.i. 'dood'. Zeggen de Rabbijnen: Waarheid zonder verbonden te zijn met God is niet meer dan de dood!

Ook de naam Adam draagt in zich het goddelijke beginsel dat hem leven schenkt en dat hem, beelddrager van God, verheft boven alle andere leven. Dit goddelijke beginsel wordt uitgedrukt door de Alef. Zonder Alef rest van het woord 'Adam' slechts het woord 'dam', d.i. 'bloed'. Het vergoten bloed zonder goddelijk beginsel. Bloed als object zonder levenskracht.

Opvallend veel namen van God beginnen met een Alef, zoals Adonaj, Elohiem en 'Ehje asjer Ehje', d.i. 'Ik ben, die Ik zal zijn' (Ex. 3:14). Ook de Tien Woorden (Geboden) beginnen met de Alef. Wanneer God zich met de Tien Woorden voor het eerst richt tot het hele volk Israël, doet Hij dat met het woord 'anochi', d.i. 'Ik (ben)'. De eerste letter van dit woord is ook hier de Alef.

c. *Een bijzondere Alef*

Soms worden in de Torah of in andere delen van Tenach (d.i. de Hebreeuwse Bijbel) letters groter of kleiner geschreven dan de andere letters. Het bekendste voorbeeld is de eerste letter van de

Torah, de groot geschreven Beet van `Beresjiet', d.i. `In een begin'. Een ander voorbeeld vinden we in Leviticus. Het eerste woord van dit boek bevat een kleine Alef. Er staat: `WAJIKRa EL MOSJE', wat wel vertaald wordt met `Hij riep tot Mozes'. Wanneer de klein geschreven Alef niet zou worden gelezen, zou er staan: `WAJIKER EL MOSJE', wat betekent: `het overkwam Mozes toevallig'. Nu hangt het leven van Mozes van `toevalligheden' aan elkaar. Toevallig werd hij ontdekt door een Egyptische prinses, toevallig zag iemand dat hij een Egyptenaar doodde en toevallig kwam Mozes, op zoek naar een verloren bokje, bij het brandende braambos. En zo leert deze kleine Alef dat in het toeval, of liever achter het toeval, een roepen of een roeping verborgen kan liggen.

Een andere verklaring is niet minder leerzaam. In het `WAJIKRa EL MOSJE' wordt het onderwerp van de zin - God - niet met een afzonderlijk woord benoemd, zoals dat wel het geval is in het tweede deel van Leviticus 1:1. Want daar staat: `... en Hasjeem (de Naam) sprak tot hem...'. In het eerste deel van deze tekst wordt het onderwerp van de zin - God - aangeduid door een klein geschreven Alef. De Schepper, die ons begrip te boven gaat, heeft zich als het ware verkleind tot een menselijke maat. Misschien begrijpen we er dan iets van. Daarom spreekt de Bijbel over God in menselijke termen. Daarom ook spreken de Bijbel en de gebeden over `Onze Vader, Onze Koning' (Avinoe Malkenoe). En ook deze bede begint weer met een Alef. Het is zaak bij het lezen van de Bijbel te letten op de nietige details, op een groter of kleiner geschreven letter.

2. BEET

Het woord `Beet' betekent: `huis'. We herkennen dit woord en dus deze betekenis in de plaatsnaam Bethlehem, of liever Beet-lechem - broodhuis -, de stad waar koning David werd geboren. Ook wordt het woord `Beet', `huis', gebruikt om de Tempel aan te duiden. Het is de tweede letter van het Hebreeuwse alfabet en, zoals we hebben gelezen in het voorafgaande verhaal, begint de Torah met deze letter. Want, zo zegt de Midrasj, omdat het woord `beracha' (zegenspreuk) met een Beet begint, mocht van de Schepper de geschreven Torah met een Beet beginnen.

a. *Symboliek van de Beet*

Wanneer de schepping van de wereld in de Torah wordt beschreven, wordt begonnen met een Beet. Het woord `schepping', in het Hebreeuws `beriah', begint met een Beet. De Schepper geeft aan Zijn

schepping, beriah, Zijn zegen, beracha. In de schepping openbaart zich voorts de 'tweeheid' van het geschapene, zoals:

dag tegenover nacht,
 licht tegenover duisternis,
 zon tegenover maan,
 man tegenover vrouw,
 geschreven Torah tegenover mondelinge Torah,
 de linker tafel van de Tien Woorden tegenover de rechter tafel.

Deze dualiteit in de schepping staat op haar beurt weer tegenover de Schepper, die één en ondeel-

Moderne illustratie van het Hebreeuwse alfabet

baar is. Toch verwijst deze dualiteit van de schepping naar de Alef. De schepping hangt af en is afhankelijk van de Schepper. Daarom loopt de grondbalk van de Beet naar rechts door en verwijst naar de Alef. Zodat deze afhankelijkheid ook in het Hebreeuwse schrift tot uiting komt.

De schepping is zó afhankelijk van de Schepper, dat zonder de Schepper de schepping niet meer zou bestaan. Dit komt tot uiting in die berachot (meervoud van beracha), die worden gezegd voordat men eet of drinkt. Deze berachot staan in de tegenwoordige tijd. Voorbeeld: 'Gezegend Jij, Heer, onze God, Heer van de Wereld, die de vrucht van de wijnstok **schept**' (en niet: 'geschapen heeft').

b. *De grote Beet*

De eerste letter van de Torah staat groot geschreven. Waarom? Omdat de Beet staat voor het huis. Omdat de Torah een huis, een thuis wil zijn voor ieder die de Torah doet en leert. De Joodse traditie leert dat de Torah ook aan andere volkeren werd aangeboden, maar allen weigerden zij de Torah te ontvangen. Toch bedoelt de Torah ook voor andere volkeren een Torah, d.i. een leefregel te zijn. Een 'thuis', een 'Beet' voor de hele mensheid.

Een andere uitleg: De Torah begint met een grote Beet als om te benadrukken dat de schepping slechts de tweede faktor is. Het is aan de mens om op zoek te gaan naar de eerste faktor, de Alef, de Schepper, de oorsprong van alles.

VERANTWOORDING

In het bovenstaande artikel hebben we geprobeerd u een indruk te geven van de wereld van het Hebreeuwse alfabet. We zijn ons er zeer wel van bewust, dat het slechts een begin is. De meeste informatie vonden we in het boek 'The wisdom in the Hebrew alphabet' (New York, 1983) geschreven door Rabbijn Michael L. Munk, en in het boek 'Meditation and the Bible' (New York, 1983) geschreven door Rabbijn Aryeh Kaplan.

MEDEDELING BIBLIOTHEEK

We ontvingen van de heer B.J. Snijders wederom enkele boeken en een scriptie voor onze bibliotheek. Via de heer D. Broeren ontvingen we het boek 'De Joodse Gemeenten in de kop van Overijssel' van S. Laansma, De Walburgers, 1981. Beiden dank daarvoor!

Mocht u boeken op het gebied van het Jodendom van de hand willen doen, dan houdt de Stichting Judaica Zwolle zich aanbevolen deze (gratis) van u te ontvangen. We behouden ons echter het recht voor enige selectie toe te passen op de aangeboden titels.

GIFTEN

Giften aan de Stichting Judaica Zwolle zijn aftrekbaar voor de inkomensbelasting. De activiteiten van de Stichting Judaica spelen zich vooral af in de Zwolse synagoge. Giften komen zodoende indirect de instandhouding van het gebouw ten goede.

CONCERT DOOR HET COLLEGIUM MUSICUM JUDAICUM

Het Collegium Musicum Judaicum uit Amsterdam onder leiding van Chaim Storosum treedt dit seizoen tweemaal op in Zwolle. De eerste maal is op dinsdag 2 oktober a.s. om 19.30 uur in de synagoge aan de Samuel Hirschstraat. Dit concert wordt georganiseerd door het Genootschap Nederland-Israël Zwolle en de Stichting Voortbestaan Synagoge Zwolle en is in de eerste plaats bedoeld voor leden en donateurs. Voor zo ver de voorraad strekt, worden er op 2 oktober ook aan de deur kaarten verkocht aan andere belangstellenden. De toegangsprijs is dan f 7,50. Het tweede optreden van het Collegium vindt plaats op woensdag 23 januari 1991 om 20.00 uur in de manegezaal van Schouwburg Odeon aan de Blijmarkt 25. De toegang kost f 18,-. Beide concerten zullen een verschillend karakter hebben.

Over de muziek die het Collegium Musicum Judaicum ten gehore brengt, schrijft Chaim Storosum het volgende.

‘We horen in de joodse muziek melodieën, die tijdloos, eenmalig en het wezenlijke zijn van een zeer oude muzikale traditie met een overwegend vokaal klankkarakter. In de joodse muziek bestaat nauwelijks een tegenstelling tussen oude en moderne vormen en stijlen. Daarentegen is er een nauwe verwevenheid van de folklore met de overgeleverde, mondelinge traditie.

Het gebruik van en de uitvoering op oude muziekinstrumenten is voor de joodse muziek bijna zonder betekenis, met uitzondering van de bijbelse ‘sjofar’, de ramshoorn, en de ‘tof’, de handtrommel.

Een van de hoofdmotieven in de psalmen is: ‘Sjiroe la-Adonai sjier chadasj’ - ‘Zingt voor Hem een nieuw lied’. Het is een opdracht om bijbelse liederen en melodieën steeds weer te vernieuwen en aan te passen aan de eigentijdse vormen, stijlen en muziekinstrumenten. Daardoor blijven deze melodieën en liederen leven in de onverscheurbare, lange keten der generaties van de joodse traditie.

Het Hebreeuwse idioom van de Tenach, de Hebreeuwse Bijbel, treft ons oor altijd door de eenheid van het spreken en het zingen. ‘Nabri sjier’ - ‘Spreek een lied’ - is het karakteristieke in het oudste heldenepos van de Tenach, het Debora-lied. Daarop is de meest eigensoortige impuls gebaseerd van het bijbelse lied: de cantilatie. Door de stem van de smekende mens ontstaan spontaan de belangrijkste elementen van de cantilatie in de stemvorming, in de melodie en in het ritme van het Hebreeuwse woord.

De terugkerende Oosterse en Afrikaanse Joden brachten een schat aan gegevens mee over de liturgische en folkloristische muziek. In de loop der eeuwen heeft de oorspronkelijke karakteristiek van deze muziek zich gehandhaafd en zo is deze muziek de levend gebleven uiting van het joodse volkskarakter van verleden, heden en toekomst. Alles wat tot het Jodendom behoort, vindt in de joodse muziek zijn spreekbuis, waarin het oude zo intens wordt beleefd, dat daardoor iets nieuws wordt geschapen.

Bepalend voor de aard van de joodse muziek zijn de godsdienstige gedachten over goed en kwaad, over het noodlot, over waarheid en leugen.

De joodse muziek voert ons terug tot het probleem van het naakte bestaan, tot de oervraag of het leven zin heeft, of er een wereldsysteem bestaat dat ten goede leidt of niet. Ze zoekt naar wat de mensen bij alle godsdienstige en ideologische verschillen bindt.

Al het lijden der mensheid spreekt uit de vele liederen die het joodse volk eeuwen en eeuwen

heeft gezongen. Duidelijk horen we in de muziek van Israël, door alle optimisme heen, de donkere ondertoon van tweespalt, vervolgingen en onrechtvaardigheid, die de wereld en in het bijzonder het joodse volk hebben geteisterd.

In de psalmliederen wordt gebeden het slechte uit te bannen. Niettemin blijft de juichkreet overheersen.

Ondanks de eerbiedwaardige ouderdom van zijn beschaving is het joodse volk niet vast geroest in oude vormen en gebruiken. Daarvoor is het joodse volk te actief. Met gebruikmaking van de geïnspireerde elementen van het oude, bouwt het joodse volk creatief aan zijn toekomst.

Er is een nieuw volkslied ontstaan in dit jonge Israël, bruisend, levenslustig, maar ook teder. Op feestdagen worden nieuwe volksdansen beoefend, maar nooit staan deze liederen en dansen op zichzelf. Zij wortelen in de psalm- en profetenliederen, in de oeroude bijbelse gezangen, in het lied van Debora, in de ritmen en melodieën, waarmee vanouds het volk Israël zijn hart heeft gelucht voor God. Het is een zoeken naar aanknopingspunten met de beschaving van onze tijd, het is speuren naar de eeuwenoude inspiratiebron van de ziel, die vandaag nog helder, levenbrengend water schenkt.

Voor de Bijbel is de muziek naast profetie en dichtkunst, de kunst om uit een geïnspireerde gemoedsbeweging een waardevolle werkelijkheid te scheppen: de werkelijkheid van de levende muziek.'

Het Collegium Musicum Judaicum bestaat uit de volgende musici: Jadwiga Sosinska, sopraan en handtrommel; Reinilde Buys, harp; Caroline Tuytel, fluit, piccolo en altdwarsfluit; Hugo Doesburg, violoncello; Chaim Storosum, bariton en altviool. Op het programma van 2 oktober a.s. staan o.a. liederen als 'Awrohom un Soerele', 'As de rebbe lacht', 'Chassidische schabbesdans', 'Jome-Jome', 'De rebbe Elimelech' en 'Sug schoin rebbenju'.

Het Collegium Musicum Judaicum uit Amsterdam. V.l.n.r. Reinilde Buys, Jadwiga Sosinska, Hugo Doesburg, Caroline Tuytel, Chaim Storosum.

JUDAICA-AGENDA ZWOLLE EN OMGEVING - OKTOBER 1990
Samenstelling: Stichting Judaica Zwolle

De cursus Hebreeuws II (gevorderdencursus) wordt i.v.m. het geringe aantal deelnemers niet gehouden in de synagoge maar bij de docent aan huis. In overleg met de deelnemers zijn andere data en tijdstippen gekozen. Deze zijn uit de agenda weggelaten.

zo 30/09 [einde zomertijd]

ma 01/10 Cursus Joodse geschiedenis, avond 2

di 02/10 Genootschap Nederland-Israël afdeling Zwolle en Stichting Voortbestaan Synagoge Zwolle. Concert door het Collegium Musicum Judaicum Amsterdam o.l.v. Chaim Storosum (zie elders in dit bulletin). Plaats: Synagoge, Samuel Hirschstraat 8, Zwolle. Tijd: 19.30 uur. Toegang: f 7,50. Kaartverkoop ook voor niet-leden en niet-donateurs aan de deur zolang de voorraad strekt.

do 04/10 1e dag Soekkot

vr 05/10 2e dag Soekkot

za 06/10 sjabbat Wezot Haberachah (Deut. 33:1 - 34:12)

 ma 08/10 Cursus Joodse geschiedenis, avond 3

di 09/10 Vrij Leerhuis Exodus, avond 2

wo 10/10 Vrij Leerhuis Inleiding Jodendom, avond 1

do 11/10 Sjemini Atseret - Slotfeest

vr 12/10 Simchat Tora - Vreugde der Wet

za 13/10 sjabbat Bereesjiet (Gen. 1:1-6:8)

 zo 14/10 [herfstvakantie-week]

ma 15/10 Vrij Leerhuis Oorsprong/schisma, avond 2

za 20/10 sjabbat Noach (Gen. 6:9-11:32)

 ma 22/10 Cursus Joodse geschiedenis, avond 4

di 23/10 Vrij Leerhuis Exodus, avond 3

wo 24/10 Vrij Leerhuis Inleiding Jodendom, avond 2

* Werkgroep Kerk en Israël van de Herv. en Geref. Kerk Zwolle. Mevrouw Marion Kunstenaar, algemeen secretaris van het OJEC, over: 'Jodendom vandaag'. Plaats: Oosterkerk, Bagijnensingel 17, Zwolle. Tijd: 19.30-21.30 uur.

do 25/10 Hebreeuws I (beginnerscursus), avond 2

za 27/10 sjabbat Lech-lecha (Gen. 12:1-17:27)

 ma 29/10 Vrij Leerhuis Oorsprong/schisma, avond 3

di 30/10 Genootschap Nederland-Israël afdeling Zwolle. Prof. Dr. R. Hensen over: 'De figuur van de Schlemiel in de joodse literatuur'. Plaats: Synagoge, Samuel Hirschstraat 8, Zwolle. Tijd: 19.30 uur. Toegang: gratis.

wo 31/10 Cursus Medische Halacha, avond 1

do 01/11 Hebreeuws III (bijhoudcursus), avond 2

za 03/11 sjabbat Wajeera (Gen. 18:1-22:24)

 di 06/11 Vrij Leerhuis Exodus, avond 4

wo 07/11 Vrij Leerhuis Inleiding Jodendom, avond 3

do 08/11 Hebreeuws I (beginnerscursus), avond 3

za 10/11 sjabbat Chajeei Sarah (Gen. 23:1-25:18)

ma 12/11 Vrij Leerhuis Oorsprong/schisma, avond 4

wo 14/11 Cursus Medische Halacha, avond 2

do 15/11 Hebreeuws I (beginnerscursus), avond 4

za 17/11 sjabbat Toledot (Gen. 25:19-28:9)

di 20/11 Vrij Leerhuis Exodus, avond 5

* Genootschap Nederland-Israël afdeling Ommen. De heer I.L. Palache uit Amsterdam over: 'Immigratie en de sociale opbouw in Israël'. Voor plaats en tijd: 05291-51581.

wo 21/11 Vrij Leerhuis Inleiding Jodendom, avond 4

do 22/11 Hebreeuws III (bijhoudcursus), avond 3

* Werkgroep Kerk en Israël van de Herv. en Geref. Kerk Zwolle. Drs. W. van der Spek, verbonden aan de kerkeraadcommissie 'Tenach en Evangelie' in Amsterdam, over: 'Messiasverwachtingen in het Oude Testament (met een uitloper naar het Jodendom)'. Plaats: Oosterkerk, Bagijnensingel 17, Zwolle. Tijd: 19.30-21.30 uur.

za 24/11 sjabbat Wajeetsee (Gen. 28:10-32:3)

ma 26/11 Vrij Leerhuis Oorsprong/schisma, avond 5

di 27/11 Genootschap Nederland-Israël afdeling Zwolle. De heer M. Groen, ex-voorzitter van het Interprovinciaal Opperrabinaat, over: 'De aktualiteit van de joodse wetgeving van de Misjna tot aan nu'. Plaats: Synagoge, Samuel Hirschstraat 8, Zwolle. Tijd: 19.30 uur. Toegang: gratis.

wo 28/11 Cursus Medische Halacha, avond 1

do 29/11 Hebreeuws I (beginnerscursus), avond 5

za 01/12 sjabbat Wajisjlach (Gen. 32:4-36:43)

di 04/12 Vrij Leerhuis Exodus, avond 6

do 06/12 Hebreeuws III (bijhoudcursus), avond 4

za 08/12 sjabbat Wajeesjev (Gen. 37:1-40:23)

ma 10/12 Vrij Leerhuis Oorsprong/schisma, avond 6, vervalt. Deze avond wordt ingehaald op de reserve-avond maandag 15 april.

wo 12/12 1e dag Chanoeka

Vrij Leerhuis Inleiding Jodendom, avond 5

do 13/12 Hebreeuws I (beginnerscursus), avond 6

za 15/12 sjabbat Miqqeets (Gen. 41:1-44:17)

di 18/12 Vrij Leerhuis Exodus, avond 7

wo 19/12 8e dag Chanoeka

do 20/12 Hebreeuws I (beginnerscursus), avond 7

za 22/12 sjabbat Wajigasj (Gen. 44:18-47:27)

do 27/12 Vastendag 10 Tewet

za 29/12 sjabbat Wajechie (Gen. 47:28-50:26)

za 05/01 sjabbat Sjemot (Ex. 1:1-6:1)

di 08/01 Vrij Leerhuis Exodus, avond 8

wo 09/01 Vrij Leerhuis Inleiding Jodendom, avond 6

za 12/01 sjabbat Wa'era (Ex. 6:2-9:35)

ma 14/01 Vrij Leerhuis Oorsprong/schisma, avond 7

wo 16/01 Genootschap Nederland-Israël afdeling Zwolle. De heer T.H. Simon, beleidsmedewerker van het CIDI, over: 'De aktuele politieke situatie in Israël en de Arabische wereld'. Plaats: Synagoge, Samuel Hirschstraat 8, Zwolle. Tijd: 19.30 uur. Toegang: gratis.

do 17/01 Hebreeuws III (bijhoudcursus), avond 5

* Genootschap Nederland-Israël afdeling Ommen. Dr. S. Schoon uit Mijdrecht over 'Spanningen en ontwikkelingen in de Joods-christelijke ontmoeting'. Voor plaats en tijd: 05291-51581.

za 19/01 sjabbat Bo (Ex. 10:1-13:16)

di 22/01 Vrij Leerhuis Exodus, avond 9

wo 23/01 Vrij Leerhuis Inleiding Jodendom, avond 7

* Concert door het Collegium Musicum Judaicum o.l.v. Chaim Storosum. Op het programma staat Jiddische volksmuziek. Plaats: Schouwburg Odeon, Manegezaal, Blijmarkt 25, Zwolle. Tijd: 20.00 uur. Toegang: f 18,-. Meer informatie en kaarten via tel. 038-218500.

do 24/01 Hebreeuws I (beginnerscursus), avond 8

za 26/01 sjabbat Besjalach (Ex.13:17-17:16)

ma 28/01 Vrij Leerhuis Oorsprong/schisma, avond 8

wo 30/01 Toe bisjwat - Nieuwjaar der bomen

do 31/01 Hebreeuws III (bijhoudcursus), avond 6

za 02/02 sjabbat Jitro (Ex. 18:1-20:23)

ISRAEL-WEEK OP DE CAMPUS

De studentenvereniging Panta Rhei van de Christelijke Hogeschool Windesheim organiseert van 19 t/m 23 november een Israël-week. Op het programma staan allerlei activiteiten die betrekking hebben op Israël, variërend van een tentoonstelling tot diskussies, lezingen en filmvertoningen. Naast aandacht voor politiek zijn er ook activiteiten op cultureel gebied. Voor deze week, die georganiseerd wordt met steun van de Israëlische ambassade, is een Comité van Aanbeveling gevormd waarin naast Israëlische politici onder andere personen zitting hebben die verbonden zijn aan de Christelijke Hogeschool Windesheim, het Centrum voor Informatie en Documentatie Israël (CIDI), het Israël Comité Nederland (ICN) en de Evangelische Omroep (EO). Voor een aantal van de activiteiten zijn verschillende bekende personen uitgenodigd. Wie nader geïnformeerd wil worden over het programma kan contact opnemen met de organisator van de week Ronald Sandee, Bredebeek 21, 8033 CH Zwolle, tel. 038-538791.